

разноврсност односа који чине уставну материју (предмет устава), постоје и различите дефиниције устава у материјалном смислу. Већина њих се не руководи одређеним критеријумима, него просто набраја материју, оно што улази садржински у устав. Најопштије гледано, устав у материјалном смислу представља збир норми на основу којих је уређена организација једне државе, најчешће положај најзначајнијих органа државе, њихова овлашћења и међусобни односи као и однос према грађанима и, уопште, положај грађана у држави. За овај материјални појам устава је, дакле, важно да обухвати темељне друштвене односе и начела друштвено-економског и политичког регулисања. Код овако одређеног појма устава је неважно о каквим се правилима ради, где се налази уставна материја, да ли у једном или више правних и неправних аката, да ли су она донесена у иста или различита времена пошто уставни значај имају и најстарија правила попут разних обичаја, конвенција и др. Као што је речено, постоје различите дефиниције устава у материјалном смислу и све оне се углавном приближавају једном распрострањеном гледишту да устав по својој садржини регулише пре свега организацију државе, постојање, статус и међусобне односе њених највиших органа. И у нашој и у страној литератури има доста таквих дефиниција које устав своде на скуп правила о форми државе, њеним органима, њиховом статусу, надлежностима и односима према грађанима, њиховим правима и слободама. Тако Јелинек под уставом у материјалном смислу подразумева правила која одређују највише органе државе, утврђује начин њиховог образовања, њихове узајамне односе и домен деловања као и место сваког од њих у односу на државну власт. Слична је дефиниција коју даје J. Barthelemy и P. Duez, и по којој устав сачињавају правила која регулишу организацију и односе јавних власти а такође и утврђују и ограничења државних акција у корист појединаца. Неки писци овај материјални појам устава још више проширују и изједначају са самим појмом државног (уставног) права и његовим предметом. Тако А. Katz сматра да устав чине писане и неписане правне норме о основама, организацији и делатности државе као и положају грађана у држави. Поред оваквих гледишта која устав у материјалном смислу везују за државу, њену власт, њене органе и њихове међусобне односе, постоје и таква гледишта која устав стављају у однос према правном поретку, схватају га као основу за успостављање целокупног правног поретка. Док ова прва материјална гледишта инсистирају на вези устава и државе, ова друга инсистирају на односу устава и права. Тако Келзен под уставом у материјалном смислу подразумева правила која регулишу стварање општих правних норми (пре свега закона) и то